

OKNA SAKRISTIÍ KOSTELŮ SV. HAVLA A PANNY MARIE ANDĚLSKÉ V PRAZE

VERONIKA KOBEROVÁ – LADISLAV BARTOŠ

Článek mapuje barokní okenní výplně sakristií kostela sv. Havla na Starém Městě a kostela Panny Marie Andělské na Hradčanech. V souvislosti se stavebním vývojem obou staveb se autoři pokoušejí o dataci předmětných prvků, vyhodnocení i popis stávajícího stavu. Vzhledem k historicky cennému souboru u hradčanského kostela jsou zařazeny i další výplňové okenní i dveřní prvky, které v některých případech pocházejí z doby výstavby kostela.

WINDOWS OF THE SACRISTIES OF ST. GAUL AND VIRGIN MARY ANGEL CHURCHES IN PRAGUE

The article documents the Baroque window paneling of the sacristies of St. Gaul at the Old Town and of Our Lady of the Angels at Hradčany. In the context of the building history of both churches the authors attempt to date the components, evaluate and describe their current state. Since the assemblage in the church at Hradčany is considered historically valuable, also other paneling components of windows and doors are included, which in some cases come from the period of the church construction.

Klíčová slova — Praha – Staré Město – Hradčany – kostel sv. Havla – kostel Panny Marie Andělské – sakristie – baroko – okna – kování – kapucíni – karmelitáni – klášterní kostel

Key words — Prague – Old Town – Prague-Hradčany – church of St. Gaul – church of Our Lady of the Angels – sacristy – Baroque – windows – metal fitting – Capuchins – Carmelites – monastery church

Historické okenní výplně jsou ohroženou součástí památkového fondu České republiky. Jen ojedinele jsou v našem prostředí zachovány renesanční okenní výplně, a to především v budovách hradů, zámků, paláců a v církevních stavbách. K ohroženým prvkům jistě patří i barokní okenní výplně nebo okna z doby klasicismu či období historizujících stylů. V současné době je vyvíjen silný tlak na výměnu starších i relativně mladších výplňových prvků a jejich náhradu, která je již z estetického hlediska většinou nevhodná, neboť je provedena novými materiály i konstrukčními částmi. Je zřejmé, že historické okenní výplně jsou především zachovány v architektuře, která neslouží primárně k bydlení – nejsou zde kladeny nároky na tepelně-izolační vlastnosti těchto prvků. K těmto typům lze tedy zařadit nejruznější obydlí sloužící potřebám nižší či vyšší šlechty (především tvrze, hrady, zámky apod.), která v současné době nejsou trvale obydlena, a také církevní architekturu, ať už jde o klášterní komplexy, či kostely. Velmi stará okna zůstala zachována především v interiérech budov, kde nebyla vystavena dlouhodobému působení povětrnosti. Problematice oprav, úprav a výměn dochovaných starších oken se obšírně věnuje metodická publikace Národního památkového ústavu (BAČOVÁ ET AL. 2010).

V posledních třech letech byla publikována dokumentace zachovaných barokních okenních výplní fasád Velkopřevorského paláce maltézských rytířů na malostranském Velkopřevorském náměstí (BARTOŠOVÁ/HAVLÍKOVÁ/CHALOUPKA 2012, HAVLÍKOVÁ/BARTOŠOVÁ 2013). Předmětem této materiálu jsou pak okna sakristií dvou významných pražských kostelů, z nichž jedním je kostel sv. Havla na Starém Městě a druhým kapucínský kostel Panny Marie Andělské na Loretánském náměstí na Hradčanech. V kostele sv. Havla v Praze proběhla dokumentace historické okenní výplně nacházející se v sakristii. V hradčanském kostele byla detailně zdokumentována jedna barokní výplň umožňující průhled ze sakristie do presbytáře. Vzhledem k tomu, že v tomto kapucínském kostele je několik dalších typů historických okenních i dveřních výplní, součástí tohoto článku je i přehled nejruznějších druhů kování nejen v oknech sakristie, ale i v sousedící zpodělné chodbě.

Stručná historie kostela sv. Havla na Starém Městě

Kostel sv. Havla na Starém Městě v Praze je ohraničen ulicí Havelskou, Železnou a Havelskou uličkou. Jedná se o původně gotický kostel z první poloviny 14. století, který byl upravený a nově doplněný o hlavní průčelí za vrcholně barokní přestavby v letech 1704–1729, připisované Pavlu Ignáci Bayerovi (VLČEK 1996, 72–77). Už před založením Havelské čtvrti se v místě stávající stavby zřejmě nacházel románský kostelík, ale první konkrétní zmínky pocházejí až z roku 1301, kdy je v análech zmiňován farář od sv. Havla (KAŠIČKA ET AL. 1963, 4). V kostele kázal Jan Hus i jeho předchůdci, na počátku husitských bouří přešel do majetku strany podobojí a v utrakvistické správě zůstal až do roku 1627, kdy ho Ferdinand II.